

Ю.В. Луценко, к.т.н., доцент, заст. нач. каф., НУЦЗУ,
О.Б. Васильєв, к.т.н., доцент каф., НУЦЗУ,
Є.А. Яровий, викладач, НУЦЗУ

ВИЗНАЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО РОЗПОДІЛУ ТЕПЛОЗНІМАННЯ ДЛЯ ЛЮДЕЙ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ В ТЕРМОЗАХИСНОМУ СПЕЦІАЛЬНОМУ ОДЯЗІ В УМОВАХ ВИСОКИХ ТЕМПЕРАТУР

(представлено д-ром техн. наук Басмановим О.Є.)

Розглядається розподіл теплотримання з різних ділянок тіла людини в спеціальному захисному одязі.

Ключові слова: час захисної дії, термозахисний одяг, висока температура.

Постановка проблеми. Спеціальний захисний одяг (СЗО) є одним з основних видів засобів індивідуального захисту (ЗІЗ), призначений для захисту шкіряних покровів людини від впливу небезпечних та шкідливих чинників, що виникають в умовах пожежі, умовах функціонування виробництв, а також при виконанні робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій.

Існує широкий перелік окремих видів аварійно-рятувальних робіт та виробництв, де основним несприятливим фактором для людей є теплові впливи різної природи та інтенсивності. Робота людини в умовах високотемпературного мікроклімату можлива лише при використанні термозахисного спеціального одягу (ТЗСО). Створення ефективного термозахисного спецодягу являє собою наукову проблему, складність вирішення якої визначається багатопільовим характером задач проектування, виготовлення і експлуатації спецодягу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В результаті аналізу проблеми створення ефективного термозахисного спецодягу виявлено, що існуючі види СЗО не повною мірою забезпечують необхідний захист, а в окремих випадках створюють додаткові фактори теплової небезпеки [1].

Постановка завдання та його вирішення. Створення адаптивного термозахисного спецодягу вимагає при проектуванні пасивного спецодягу одночасно проектувати систему охолодження СЗО. Задачею дослідження є забезпечення раціонального розподілу теплотримання з різних ділянок підкостюмного простору, які відповідають частинам тіла людини. Для визначення принципів розподілу теплотримання виходимо із рівняння теплового балансу, представивши його в спрощеному вигляді

$$Q_x = Q_c \pm Q_l, \text{ Вт}, \quad (1)$$

де Q_x – потужність системи охолодження костюму, Вт;

$Q_c = S_k (T_2 - T_1) / \left(\frac{1}{\alpha_1} + \frac{\delta}{\lambda} + \frac{1}{\alpha_2} \right)$ – потужність конвективного теплового потоку, що проникає з оточуючого середовища в підкостюмний простір, Вт; S_k – площа поверхні костюму, м²; T_1, T_2 – температура повітря в підкостюмному просторі і в оточуючому середовищі, К; α_1, α_2 – коефіцієнт тепловіддачі від оточуючого повітря до зовнішньої поверхні костюму і від внутрішньої поверхні оболонки костюму до повітря в підкостюмний простір, Вт/(м²К); $Q_n = Q_e (1 - \eta)$ – теплопродукція організму людини, Вт; Q_e – потужність енерговитрат людини, Вт.

Коефіцієнт корисної дії організму людини визначаємо за формулою [2]

$$\eta = \frac{Q_s}{Q_e}, \quad (2)$$

де Q_e – потужність, яка витрачається на зовнішню роботу, Вт.

Для кожної ділянки підкостюмного простору необхідне теплознімання складається із теплоти, що проникає із оточуючого середовища через відповідну ділянку оболонки костюму, і теплоти, що виділяється відповідною частиною тіла людини. Цей взаємозв'язок можна виразити рівнянням [2, 3]

$$Q_y = Q_c x / 100 + Q_n (1 - x) / 100, \quad (3)$$

де Q_y – теплознімання з визначеної ділянки підкостюмного простору, Вт; x – частка теплоти, що проникає із оточуючого середовища через відповідну ділянку оболонки костюму, %, визначається за [4].

Виражаємо частку необхідного теплознімання з визначеної ділянки підкостюмного простору у відносних величинах ($\tilde{Q}_{отн}$, %):

$$\tilde{Q}_{отн} = 100 Q_y / Q_n. \quad (4)$$

Після підстановки виразів (1) і (2) в (3) отримуємо

$$\tilde{Q}_{отн} = (Q_c x + Q_n (1 - x)) / (Q_c + Q_n). \quad (5)$$

Табл. 1. Розподіл теплознімання в теплозахисному костюмі

Частина тіла людини (в костюмі)	x , %	$\tilde{Q}_{отн}$, %
Голова	7	13,7
Тулуб	40	34,7
Ноги	31	30,5
Руки	22	21,0

При визначенні необхідного розподілу теплознімання для конкретного теплозахисного костюму слід враховувати діапазон температури оточуючого середовища, в межах якого передбачається його застосу-

вання. Для розрахунку приймається середнє для цього діапазону значення температури. Необхідно враховувати, що при розробці конкретного виду спецодягу і його системи охолодження точно вкластися в розрахункові значення часткою теплотримання досить важко. Тому, отримані розрахункові значення слід сприймати як орієнтовні, до яких треба прагнути з врахуванням конструктивних можливостей ТЗСО.

Висновок. На основі теорії теплоперенесення визначений раціональний розподіл теплотримання з різних ділянок частин тіла людини, яка визначається з рівняння теплового балансу з урахуванням конвективного теплового потоку, що проникає з оточуючого середовища в підкостюмний простір $Q_c = S_k (T_2 - T_1) / \left(\frac{1}{\alpha_1} + \frac{\delta}{\lambda} + \frac{1}{\alpha_2} \right)$. Встановлена доцільність використання в теплових розрахунках одягу понятійного апарату розділення загального градієнту температур на фізіологічний (від температури “серцевини” до температури шкіри) та фізичний (від температури шкіри до температури середовища) градієнти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Луценко Ю.В. Математична модель пасивного теплового захисту людини в умовах пожежі / Ю.В.Луценко, О.Б.Васильєв, Є.А.Яровий // Проблеми пожежної безпеки. – Х.:НУЦЗУ, 2014. – Вип. 36. – С.150-154.
2. Клименко Ю.В. Теоретические основы тепловых расчетов противогазотепловой одежды для горноспасателей // Науковий вісник НГАУ. – 2001. – №3. – С. 70-73.
3. Беляев И.М., Рядно А.А. Методы нестационарной теплопроводности. – М.: Высшая школа, 1978. – 328 с.
4. Разработка методики и программного обеспечения для определения безопасной продолжительности ведения аварийно-спасательных работ в шахтах при переменных эрготермических параметрах.: Отчет о НИР (заключительный) / НИИ горноспасательного дела. – № ГР 0196U018662. – Донецк, 1998. – 125с.

Ю.В. Луценко, А.Б. Васильев, Е.А. Яровой

Определение рационального распределения теплосъема для людей находящихся в термозащитной специальной одежде в условиях высоких температур

Рассматривается распределение теплосъема с различных участков тела человека в специальной защитной одежде.

Ключевые слова: время защитного действия, термозащитная одежда, высокая температура.

U.V. Lutsenko, A.B. Vasiliev, E.A. Yarovoy

The definition of a rational distribution of the heat removal for men in special thermal protection clothing in high temperatures

We consider the distribution of the heat removal from different parts of the human body in a special protective clothing.

Keywords: a protective effect, termoprotectione wear, high temperature.